

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 26 april 2016

Mål nr

T 4816-12

KLAGANDE

Berendsen Finance Limited
4 Grosvenor Place
GB-London SW1X 7DL
Storbritannien

Ombud: Advokaterna HF och BJH

MOTPART

Aktiebolaget Electrolux, 556009-4178
105 45 Stockholm

Ombud: Advokaterna AR, MN och LK

SAKEN

Fastställelseetalan

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2012-10-02 i mål T 9588-11

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom fastställer Högsta domstolen att den skiljeklausul som har intagits i 1991 års överlåtelseavtal är bindande mellan Berendsen Finance Limited och Aktiebolaget Electrolux såvitt avser tvist om garantianspråk på grund av överlåtelseavtalet.

Med ändring av hovrättens dom i fråga om rättegångskostnader befriar Högsta domstolen Berendsen Finance Limited från skyldighet att ersätta Aktiebolaget Electrolux för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar Aktiebolaget Electrolux att ersätta Berendsen Finance Limited för dels rättegångskostnader i tingsrätten med 242 082 euro och 2 078 572 danska kronor, varav 240 000 euro och 1 808 300 danska kronor avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 28 oktober 2011, dels rättegångskostnader i hovrätten med 139 018 euro, 189 200 danska kronor och 450 svenska kronor, varav 139 000 euro och 189 200 danska kronor avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 2 oktober 2012.

Högsta domstolen förpliktar Aktiebolaget Electrolux att ersätta Berendsen Finance Limited för rättegångskostnader i Högsta domstolen med 195 110 euro och 640 000 danska kronor, varav 195 000 euro och 640 000 danska kronor avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Berendsen Finance Limited (BFL) har i Högsta domstolen vidhållit sina yrkanden att det ska fastställas i första hand att den skiljeklausul som har intagits i 1991 års överlåtelseavtal är bindande mellan BFL och Aktiebolaget Electrolux, och i andra hand att skiljeklausulen är bindande mellan BFL och

Electrolux såvitt avser tvist om garantianspråk på grundval av överlåtelseavtalet.

BFL har vidare i Högsta domstolen yrkat att bolaget ska befrias från skyldigheten att ersätta Electrolux rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt att Electrolux ska förpliktas att ersätta BFL:s rättegångskostnader i dessa instanser.

Electrolux har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 9.

DOMSKÄL

Bakgrund och frågan i målet

1. År 1991 överlät Electrolux till det danska bolaget Sophus Berendsen A/S aktierna i det bolag, Servitex AB, som skötte Electrolux tvätteriverksamhet i Sverige. Servitex AB bytte namn till S. Berendsen AB.
2. Överlåtelseavtalet innehåller en garanti från Electrolux om att verksamheten inte har gett upphov till någon ansvarsgrundande miljöpåverkan. Electrolux åtar sig i avtalet att på visst sätt hålla Sophus Berendsen A/S skadeslöst vid brott mot denna garanti.
3. I avtalet finns vidare ett villkor (8.D) med följande lydelse.

This Agreement shall be binding upon and inure to the benefit of the successors and assigns of the parties hereto, but shall not be assignable by any party without the prior written consent of the other.

4. Under åren 1998–2005 skedde tre bolagsrättsliga dispositioner enligt dansk rätt i den bolagsgrupp vari S. Berendsen AB ingår. Först genomfördes

en s.k. fullständig spaltning, som innebar att Sophus Berendsen upphörde som bolag och att aktierna i S. Berendsen övergick till ett nybildat bolag, Nya Sophus Berendsen A/S. Några år senare genomfördes en s.k. partiell spaltning i Nya Sophus Berendsen, varvid aktierna i S. Berendsen övergick till det nybildade bolaget Danish Co 2005 ApS. Därefter beslutade Davis Finance Limited – som blivit ägare till aktierna i Danish Co – att upplösa Danish Co genom en s.k. betalingserklaring.

5. Eftersom det uppstod tvist mellan Davis Finance Limited och Electrolux om ersättning för miljögarantin i 1991 års överlåtelseavtal, påkallade Davis Finance skiljeförfarande med hänvisning till en skiljeklausul i avtalet.

Electrolux invände att det inte förelåg något skiljeavtal mellan parterna.

6. Davis Finance väckte därför talan rörande skiljeklausulens bindningsverknningar mellan parterna. Skiljeförfarandet har förklarats vilande i avvaktan på ett domstolsavgörande. Davis Finance har numera bytt namn till Berendsen Finance Limited (BFL).

7. Som grund för att skiljeklausulen omfattar BFL:s anspråk på garanti-ersättning har BFL åberopat i första hand att bolaget genom spaltningen, den partiella spaltningen och betalingserklaringen har succederat Sophus Berendsen A/S som part i 1991 års överlåtelseavtal. I andra hand har BFL gjort gällande att i varje fall rätten att påkalla skiljeförfarande såvitt avser tvist om garantianspråk har övergått på BFL, antingen som en direkt följd av lag eller genom överlåtelse.

8. Tingsrätten och hovrätten har ogillat BFL:s talan. Hovrätten har gjort bedömningen att kravet på samtycke i villkor 8.D i 1991 års överlåtelseavtal inte gäller vid spaltning och partiell spaltning. Men liksom tingsrätten har hovrätten funnit att BFL inte har styrkt att rättigheter och skyldigheter enligt överlåtelseavtalet har övergått på BFL genom betalingserklaringen. Hovrätten har därför kommit fram till att BFL inte efter Danish Co har inträtt som part i

överlåtelseavtalet. I fråga om andrahandsgrunden har hovrätten – liksom tingsrätten – ansett att överlåtelseavtalet är ömsesidigt förpliktande och att garantianspråket därmed inte kan brytas ut från avtalet, varför inte heller skiljeklausulen kan göras gällande mot Electrolux såvitt avser ett sådant anspråk.

9. Med utgångspunkt i hovrättens bedömning att BFL inte efter Danish Co har inträtt som part i överlåtelseavtalet har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i frågan om skiljeklausulen är bindande mellan parterna såvitt avser tvist om garantianspråk på grund av avtalet.

BFL:s fastställsetalan

10. Enligt 13 kap. 2 § rättegångsbalken får talan om fastställelse huruvida ett visst rättsförhållande består tas upp till prövning, om ovisshet råder om rättsförhållandet och denna ovisshet är till förfång för käranden.

11. Den fastställsetalan som BFL för avser ett rättsförhållande, nämligen om BFL får stödja sig på skiljeklausulen i överlåtelseavtalet beträffande anspråket på garantiersättning. Electrolux invändningar går emellertid i allt väsentligt ut på att BFL inte har förvärvat några garantianspråk. Det förefaller inte föreligga någon egentlig ovisshet om det rättsförhållande som BFL för talan om (jfr p. 26). I stället avser ovissheten i grunden huruvida BFL mot Electrolux får göra gällande den rätt till garantiersättning som kan följa av överlåtelseavtalet. Domstolens ställningstaganden i det hänseendet kommer emellertid, som fastställsetemat är formulerat, inte att vara förenade med rättskraft.

12. Syftet med BFL:s talan måste anses vara att få klarlagt att skiljenämnden kan pröva frågan huruvida överlåtelseavtalet ger rätt till garantiersättning. En sådan prövning förutsätter att BFL har förvärvat den rätt till ersättning som kan föreligga. Electrolux invändningar rörande det påstådda förvärvet faller utanför skiljeklausulen och därmed också skiljenämndens behörighet. För att

skiljenämnden ska kunna ingå i prövning av den överlämnade frågan måste alltså BFL i allmän domstol få fastställt att Electrolux bestridande grunder avseende det hävdade förvärvet inte är bärande.

13. Till följd av Electrolux invändningar rörande det av BFL uppgivna förvärvet råder det ovisshet om huruvida skiljenämnden kan pröva ifall överlåtelseavtalet ger rätt till garantiersättning. Ovissheten är till förfång för BFL. Fastän temat för förd fastställsetalan inte riktigt speglar vare sig den egentliga ovisshetens orsak (frågan om ett förvärv har skett) eller dess verkan (frågan om det finns något för skiljenämnden att pröva), så står det klart att båda parter har fört processen med syftet att få klarlagt om skiljenämnden kan pröva den till nämnden överlämnade frågan. Med hänsyn till dessa speciella omständigheter, och till sambandet mellan förvärvsfrågan och frågan om skiljeklausulens bindningsverkningar, bör i allt fall på detta sena stadium den förda talan inte avvisas.

Betalingserklæring enligt dansk rätt

14. Det meddelade prövningstillståndet innebär dels att bedömningen ska utgå från att Danish Co har inträtt som part i 1991 års överlåtelseavtal, dels att BFL inte har efterträtt Danish Co som sådan part. Det avgörande blir då om den betalingserklæring som genomfördes i Danish Co medförde att rätten till ersättning för miljögarantin i överlåtelseavtalet ändå övergick till BFL.

15. Vid tiden för betalingserklæringen i Danish Co reglerades detta förfarande i § 59 lov om anpartsselskaber. Paragrafen har följande lydelse.

§ 59. I selskaber, der har betalt alle kreditorer, kan anpartshaverne over for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen afgive en erklæring om, at al gæld, forfalden som uforfalden, er betalt, og at selskabet er opløst. Anpartshavernes navne og adresser skal være angivet i erklæringen. /Stk. 2/ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan kun registrere opløsningen, hvis erklæringen er modtaget i styrelsen senest 2 uger efter underskrivelsen. Erklæringen skal vedlægges en erklæring fra told- og

skatteförvaltningen om, at der ikke foreligger skatte- og afgiftskrav vedrørende selskabet. /Stk. 3/ Anpartshaverne hæfter personligt, solidarisk og ubegrænset for gæld, forfalden som uforfalden eller omtvistet, som bestod på tidspunktet for erklæringens afgivelse. I det omfang der er overskydende midler, fordeles disse til anpartshaverne.

16. Parterna har åberopat bl.a. flera rättsutlåtanden om tolkningen av § 59 i de omtvistade avseendena. Olika uppfattningar uttrycks i dessa.

Allmänt om tillämpning av utländsk rätt

17. När svensk domstol ska tillämpa utländska rättsregler ska domstolen som princip tolka och tillämpa reglerna på samma sätt som en domstol i det andra landet skulle ha gjort. Vid tillämpningen bör den svenska domstolen således försöka använda sig av det landets rättskällor och tolkningsmetoder.

18. Till skillnad från vad som gäller vid annan rättstillämpning har domstolen ingen skyldighet att känna till innehållet i utländsk rätt. Domstolen får använda sig av den kännedom som den kan ha om den utländska rätten, varvid parterna bör få tillfälle att uttala sig om rättens innehåll (jfr NJA II 1943 s. 446 f.). När den utländska rättens innehåll inte är känt för domstolen, får parterna anmanas att förebringa bevisning om saken (35 kap. 2 § andra stycket rättegångsbalken). Innehållet i utländsk rätt är emellertid inte en bevisfråga i vanlig mening. Det rör sig inte om något som måste bevisas utan om rättsregler som ska tillämpas.

19. Det ligger i sakens natur att det inte alltid går att upprätthålla samma standard på tillämpningen av utländsk som svensk rätt. Det rör sig om rättsregler i en annan rättsordning. De utländska reglerna kan vara oklara, och vägledande domstolsavgöranden om tolkningen kan saknas. I vissa fall kan det vara så att det inte finns några uttryckliga regler för den fråga som ska avgöras. I situationer av detta slag kan domstolen, när innehållet i utländsk rätt förblir okänt, i praktiken ibland behöva handla så att den utgår från att den

utländska rätten svarar mot den svenska om inte något särskilt talar mot det. Utgångspunkten är dock att det ankommer på den svenska domstolen att, så långt det går, försöka tillämpa den utländska rätten på samma sätt som en domstol i det andra landet skulle ha gjort (jfr NJA 1987 s. 885).

Rätten till garantiersättning har övergått genom betalingserklaringen

20. I målet handlar det inte om något oreglerat förhållande i dansk rätt. Frågan är hur § 59 lov om anpartsselskaber ska tolkas. Av det föregående följer att detta i princip ska ske med tillämpning av den tolkningsmetod som kan antas vedertagen i dansk rätt.

21. Lagtexten i § 59 kan läsas så att inte bara penningmedel utan även fordringar och andra rättigheter övergår på anpartshavarna efter betalingserklaringen. Frågan om paragrafens tillämpning på rättigheter berörs inte närmare i lagmotiven, och den synes inte ha besvarats i något vägledande danskt domstolsavgörande. Vid en tolkning utifrån det grundläggande syftet med förfarandet – att på ett enkelt sätt upplösa associationen genom att överföra samtliga kvarstående skulder och tillgångar på anpartshavarna – framstår det som mest ändamålsenligt att även en rättighet av det aktuella slaget övergår vid betalingserklaringen. En sådan tolkning av § 59 är också förenlig med principen att en upplösning av en juridisk person normalt inte medför att de kvarvarande tillgångarna blir herrelösa.

22. För att en fordran ska övergå på anpartshavarna krävs enligt § 59 att den förelåg redan vid tidpunkten för upplösningen. Den omtvistade rätten till ersättning grundas på villkoren i 1991 års överlåtelseavtal. Rätten förelåg därmed innan betalingserklaringen gjordes.

23. Det anförda innebär att rätten till ersättning på grund av miljögarantin övergick på BFL (då Davis Finance) vid betalingserklaringen, i den mån annat inte följer av Electrolux övriga invändningar.

Electrolux övriga invändningar

24. Att anspråket på garantiersättning vilar på ett ömsesidigt förpliktande avtal medför inget hinder mot en rättighetsövergång. En annan sak är att Electrolux får som princip göra gällande samma invändningar mot förvärvaren som bolaget kunde ha gjort mot Sophus Berendsen A/S.

25. Även om villkor 8.D i 1991 års överlåtelseavtal skulle tolkas så att kravet på samtycke omfattar inte bara överlåtelse utan även övergång genom betalingserklaring, hindrar villkoret inte att BFL får göra gällande den påstådda fordringen på ersättning för miljögarantin med den rätt som tillkommer en fordringsförvärvare, en fråga som ska bedömas enligt svensk rätt (jfr bl.a. Högsta domstolens dom den 22 december 2015 i mål T 916-13).

Skiljeklausulen omfattar BFL:s anspråk på garantiersättning

26. Electrolux har förklarat sig godta att BFL får stödja sig på skiljeklausulen, för det fall BFL skulle anses ha trätt in som avtalspart i 1991 års överlåtelseavtal. Vad Högsta domstolen har kommit fram till är emellertid att BFL, utan att inta ställning som avtalspart, genom förfarandet med betalingserklaring har förvärvat den rätt till garantiersättning som kan föreligga enligt överlåtelseavtalet. Vad som då gäller beträffande skiljeklausulens tillämpning på det förvärvade anspråket har Electrolux inte närmare berört. Electrolux inställning i den frågan saknar emellertid betydelse. Den aktuella rättighetsövergången har – ur ett skiljerättsligt perspektiv – sådan karaktär av universal-succession att, i likhet med vad som i allmänhet gäller i sådana fall, också rätten till tvistlösning enligt skiljeklausulen övergick på BFL. Situationen här är således en annan än den som förelåg i rättsfallet ”Emja” NJA 1997 s. 866, som gällde singularsuccession.

27. Slutsatsen är därmed att skiljeklausulen i 1991 års överlåtelseavtal är bindande mellan parterna såvitt avser tvisten om garantianspråk på grund av avtalet.

Rättegångskostnader

28. Electrolux förlorar alltså målet. Målet gäller skiljenämndens handläggning, och de olika delarna rör huvudsakligen samma omständigheter. Det finns inte skäl att bestämma ersättningen för rättegångskostnader på annat sätt än att Electrolux ska utge full ersättning för BFL:s rättegångskostnader i samtliga instanser. Vad BFL har begärt i ersättning får, såsom målet har utvecklats, anses skäligen påkallat för att ta tillvara bolagets rätt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad, Göran Lambertz, Dag Mattsson (referent) och Anders Eka
Föredragande justitiesekreterare: Anna Cappelen-Smith